

МЕДИЧНІ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЯК ОЗНАКА ЧАСУ

Аурелія Відьма

*Генеральний директор Національної
наукової медичної бібліотеки України, м. Київ*

***Анотація.** Здійснено спробу узагальнити фактори зовнішнього впливу, які є спільними на сьогодні для всіх медичних бібліотек мережі, та подано пропозиції щодо трансформації та розвитку бібліотек.*

***Ключові слова:** мережа медичних бібліотек України, трансформація, фактори впливу, напрямки діяльності.*

Українське суспільство визначило своє майбутнє у відкритій та демократичній європейській спільноті. Об'єктивним наслідком цього стала необхідність рішучих, докорінних, підчас навіть болісних, змін та реформ багатьох сфер суспільного життя. Розпочато децентралізацію влади, реформування освіти та охорони здоров'я. Зміни, що відбуваються у суспільстві, є всеохоплюючими та стрімкими. Такі інституції, як бібліотеки, мають також трансформуватися задля того, щоб відповідати вимогам часу, і навіть бути на крок попереду.

На діяльність медичних бібліотек об'єктивний вплив мають як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Зробимо спробу узагальнити фактори зовнішнього впливу на мережу медичних бібліотек, а також напрацювати пропозиції щодо трансформації та розвитку бібліотек.

Визначальними зовнішніми факторами впливу, що призводять до необхідності появи нових напрямів у діяльності медичних бібліотек, є адміністративно-територіальна, медична та освітня реформи; швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій при одночасному відставанні інфраструктури; недостатній рівень ІТ-культури медичних фахівців у цілому, а також інші політичні та соціально-економічні фактори.

Значний вплив на діяльність медичних бібліотек мають світові тренди, а саме:

- Відкрита наука (Open Science) – рух, мета якого – зробити наукові дослідження, наукові дані та їхнє поширення доступними для всіх рівнів зацікавленого суспільства, як для любителів, так і для професіоналів. Включає в себе такі заходи, як публікації відкритих досліджень (Open Research), кампанії на підтримку відкритого доступу (Open Access), стимулювання вчених до використання «науки з відкритим блокнотом» (Open Notebook Science), і загалом полегшення публікації та обігу наукового знання.

Основними принципами відкритої науки є: відкриті дані (Open Data), відкриті джерела (Open Source), відкрита методологія (Open Methodology), відкрите рецензування (Open Peer Review), відкритий доступ (Open Access), відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources) [1].

Відкрита освіта (Open Education) – це складна соціальна система, здатна до швидкого реагування у зв'язку з мінливими соціально-економічними ситуаціями, індивідуальними та груповими освітніми потребами і запитамі. Вона базується на світоглядних і методологічних засадах відкритості та безперервності процесу пізнання. Передбачає активне використання спеціалізованих технологій і засобів навчання (комп'ютерів, мережевих засобів, мультимедійних технологій, спеціального програмного забезпечення для підготовки навчальних курсів і навчання студентів). Є гнучкою та асинхронною (можливість навчатися в зручний час, у зручному місці і в зручному темпі індивідуально) [2].

Задля реалізації ідей Open Science та Open Education, а також інтенсивного розвитку і поширення інформаційних технологій, медичні бібліотеки мають стати інтелектуальними, інноваційними, процесно-орієнтованими, комунікаційними центрами, визнаним медичною спільнотою, які будуть гнучко реагувати на змінні потреби та очікування користувачів.

Медичні бібліотеки, як осередки підвищення якості підтримки наукових досліджень, безперервного професійного розвитку та неформальної освіти, зміни академічної культури [3], мають вжити наступних заходів:

- створити та розвивати систему відкритого доступу до найбільш запитуваних частин друкованих колекцій;

- продовжувати розвиток електронних каталогів, покращувати якість бібліографічних записів за рахунок застосування міжнародних стандартів з каталогізації;
- застосовуючи оцифрування найбільш цінної частини друкованого фонду, створити та розвивати електронну бібліотеку;
- запровадити систему загального пошуку, як у зовнішніх ресурсах, так і в електронних ресурсах власної генерації;
- створити послуги та сервіси, спрямовані на активізацію публікацій як окремих науковців і дослідників, так і наукових та дослідних установ в цілому, для підвищення їх репутації;
- розширити спільне використання інформаційних ресурсів бібліотеками медичної мережі.

Ще одним напрямом трансформування діяльності медичних бібліотек мають стати віртуальне та комунікативне середовище, що передбачає:

- доступ до всіх бібліотечних ресурсів та послуг через веб-портали бібліотек;
- запровадження сервісів онлайн-довідок та послуг;
- створення зручних умов використання веб-ресурсів для людей з обмеженими фізичними можливостями, а також адаптація веб-ресурсів до мобільних технологій;
- створення та запровадження ресурсів та сервісів не тільки для навчання, самоосвіти та викладання, а також для спілкування і розвитку творчих особистостей, успішних в практичній реалізації та просуванні своїх ідей, досліджень і розробок;
- налагодження зв'язків між медичними бібліотеками та користувачами, покращення іміджу бібліотек;
- створення та запровадження системи комунікацій із застосуванням сучасних комунікаційних каналів та засобів;
- налагодження та підтримка постійного зворотного зв'язку з користувачами.

Особливої уваги потребують оновлення послуг та розвиток персоналу для чого необхідно:

- переглянути та оновити «портфель послуг» медичних бібліотек, що дасть змогу створити нову додаткову цінність та максимально задовольнити потреби користувачів, а також запровадити сервісність;

- залучати користувачів до процесів створення, організації та впровадження послуг та сервісів;
- впровадити програми з розвитку співробітників, спрямовані на підвищення кваліфікації та зростання професійної компетенції для ефективної організації процесів і створення цінності для задоволення потреб користувачів через сервісну систему послуг [4];
- створити умови для неформального спілкування співробітників медичних бібліотек через професійне громадське об'єднання, а також систему корпоративних заходів, спрямованих на формування корпоративної культури.

Здатність медичних бібліотек до змін та інновацій задля досягнення успіху в реалізації стратегії розвитку з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів впливу, загальноосвітніх трендів та запитів професійної спільноти надасть їм можливість у найближчій перспективі трансформуватися у суспільно значимі інституції.

Список літератури

1. Відкрита_наука [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрана.
2. Відкрита_освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрана.
3. Стратегії розвитку медичної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-medichnoyi-osviti-v-ukrayini>. – Назва з екрана.
4. Стратегія розвитку Науково-технічної бібліотеки КПІ ім. Ігоря Сікорського 2017-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/19291/1/Strategy_2017-2020.pdf. – Назва з екрана.